

Tytuł I. Przepisy ogólne

Dział I. Przepisy wspólne

1.

Ograniczona autonomia prawa spółek handlowych w zakresie przedawnienia roszczeń

Wyrok SA w Katowicach z 15.10.2008 r., V ACa 329/08

Skoro art. 488 KSH reguluje w sposób wyczerpujący kwestie przedawnienia roszczeń spółki wobec podmiotów wyrządzających jej szkodę, brak podstaw do odwoływania się w tym zakresie do przepisów KC.

Słowa kluczowe

- Ograniczona autonomia prawa spółek handlowych
- Przedawnienie roszczeń
- Spółka akcyjna
- Zasada jedności prawa cywilnego

Stan faktyczny

Spółka akcyjna przyjęła od A kwotę 150 000 zł jako depozyt, z czym wiązał się obowiązek zwrotu tej kwoty w całości do 7.1.2002 r. Zwrot nie nastąpił, więc A wytoczył powództwo o zwrot zdeponowanej kwoty przeciwko spółce i sąd wydał nakaz zapłaty na rzecz A. Po zmianach w składzie zarządu spółki, wytoczyła ona 12.10.2007 r. powództwo przeciw B, C i D, którzy jej zdaniem jako członkowie zarządu ponosili odpowiedzialność za zaniechanie zapłaty względem A. Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa, twierdząc, że spółka nie ma legitymacji czynnej, gdyż jej walne zgromadzenie nie podjęło poprzedniej uchwały co do przedmiotowej szkody związanej ze sprawowaniem zarządu spółką. Ponadto podnieśli zarzut przedawnienia roszczenia, gdyż organ zarządzający powódki dowiedział się o pretensjach A w dacie doręczenia tej spółce przez A wezwania do zapłaty.

Argumenty z uzasadnienia

- Hipotezą art. 123 § 1 pkt 1 KC objęte są tylko takie czynności, które zostały przedsięwzięte bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia skonkretyzowanego roszczenia. Konkretyzacja winna odnosić się zarówno co do przedmiotu postępowania, jak i jego stron.
- Powództwo i postępowanie, na które powołuje się spółka akcyjna toczyło się w oparciu o zupełnie inną podstawę faktyczną i prawną, niż ma to miejsce w niniejszej sprawie – jego

przedmiotem było żądanie zwrotu świadczenia. Również pomiędzy stronami nie zachodzi tożsamość.

- Czynność o której mowa w art. 123 § 1 pkt 1 KC, przerywa przedawnienie tylko wtedy, gdy jest skierowana przeciwko adresatowi roszczenia, zatem termin przedawnienia roszczenia powoda nie został przerwany.
- Zasadne było określenie terminu przedawnienia roszczenia w oparciu o regulacje autonomiczne, zawarte w KSH, a nie ogólną regulację KC (art. 442 § 1 KC czy art. 442¹ KC).
- Artykuł 2 KSH reguluje kwestię posiłkowego stosowania przepisów KC do stosunków prawnych związanych z funkcjonowaniem spółek handlowych.
- Odpowiednie stosowanie przepisów KC może mieć miejsce jedynie w sytuacjach kiedy przepisy KSH danej kwestii w ogóle nie regulują. Kodeks cywilny stanowi więc źródło drugorzędne, które można stosować dopiero po przepisach pozytywnego i zwyczajowego prawa handlowego.
- Zgodne z art. 488 KSH roszczenie o naprawienie szkody przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym spółka dowiedziała się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże w każdym przypadku roszczenie przedawnia się z upływem pięciu lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę.
- Spółka łączy szkodę z niedopełnieniem obowiązku zwrotu świadczenia – z datą 7.1.2002 r., czyli z chwilą, w której powodowa spółka winna zwrócić A kwotę, więc pięcioletni termin przedawnienia upłynął przed wytoczeniem powództwa w niniejszej sprawie.
- Przepisy art. 483 w zw. z art. 486, jak i 490 KSH odnoszą się do legitymacji czynnej akcjonariusza, wskazując m.in. na jego określone uprawnienie materialnoprawne i dlatego nie mają zastosowania w niniejszej sprawie, gdyż stroną powodową nie jest i nie był jej jedyny akcjonariusz, a sama spółka.
- Potwierdzone prawomocnym orzeczeniem zobowiązanie spółki nie może być analizowane w kategoriach jej szkody, gdyż powódka nie łączyła szkody z faktem sprzeniewierzenia środków wpłaconych na konto spółki przez A, a z niezwróceniem w określonym terminie wierzycielowi należności podlegającej zwrotowi przez pozwanych członków zarządu.

2.

Forma pełnomocnictwa do zawarcia umowy spółki komandytowej

Postanowienie SN z 27.2.2009 r., II CSK 509/08

Na tle umowy założycielskiej spółki komandytowej pojawia się zagadnienie dotyczące formy podejmowanej uchwały o udzieleniu pełnomocnictwa do jej zawarcia. Kodeks spółek handlowych nie zawiera regulacji tej kwestii. Oznacza to, że należy poprzez art. 2 KSH sięgnąć do unormowań zawartych w Kodeksie cywilnym, w szczególności do art. 99 KC, który znajduje tu zastosowanie wprost, gdyż nie sprzeciwia się temu właściwość (natura) stosunku spółki. Dodać można, że ta reguła dotyczy wszystkich wypadków, w których Kodeks spółek handlowych wymaga formy aktu notarialnego dla umowy spółki handlowej.

Słowa kluczowe

- Forma czynności prawnej
- Pełnomocnictwo do zawarcia umowy
- Spółka komandytowa
- Umowa spółki
- Zasada jedności prawa cywilnego

Stan faktyczny

Spółka z o.o. reprezentowana przez pełnomocnika zawarła z A umowę spółki komandytowej. Sąd oddalił jednak wniosek o wpis tej spółki powołując się na niedochowanie formy prawnej pełnomocnictwa.

Argumenty z uzasadnienia

- Zgodnie z art. 106 KSH umowa spółki komandytowej powinna być zawarta w formie aktu notarialnego, a niezachowanie tej formy skutkuje bezwzględną nieważnością dokonanej czynności prawnej.
- W formie aktu notarialnego pod rygorem nieważności umowy powinni złożyć oświadczenia tak komandytariusze, jak i komplementariusze.
- Na tle umowy założycielskiej spółki komandytowej pojawia się występujące w sprawie zagadnienie dotyczące formy podejmowanej uchwały o udzieleniu pełnomocnictwa do jej zawarcia.
- Kodeks spółek handlowych nie zawiera regulacji tej kwestii, co oznacza, że należy poprzez art. 2 KSH sięgnąć do unormowań zawartych w KC, w szczególności do art. 99 KC, który znajduje tu zastosowanie wprost, gdyż nie sprzeciwia się temu właściwość (natura) stosunku spółki.

3.

Skutki naruszenia obowiązku zawiadomienia o powstaniu stosunku dominacji

Postanowienie SN z 26.1.2011 r., IV CSK 284/10

Przepis art. 6 KSH nakłada na akcjonariusza obowiązek informacyjny, którego niespełnienie wiąże się z sankcją powstającą *ex lege* w postaci zawieszenia wykonywania prawa głosu z akcji. Powyższy obowiązek nie stanowi dobrowolnie zaciągniętego zobowiązania, lecz zbliżony jest do norm o charakterze publiczno-prawnym, mających na celu ochronę interesów spółki.

Słowa kluczowe

- Obowiązek zawiadomienia o stosunku dominacji
- Spółka akcyjna
- Spółka dominująca
- Spółka zależna
- Stosunek członkostwa w spółce akcyjnej
- Właściwość sądu
- Zawieszenie wykonywania prawa głosu z akcji spółki

Stan faktyczny

Pomiędzy dwoma akcjonariuszami spółki prawa polskiego, posiadającymi siedziby w innych niż Polska państwach członkowskich UE, powstał spór dotyczący wykonywania uprawnień akcyjnych. Powód wniósł o ustalenie zawieszenia wykonywania prawa głosu z akcji pozwanego z tytułu naruszenia przez niego art. 6 § 1 KSH. Pozew został odrzucony ze względu na brak jurysdykcji krajowej (art. 1099 § 1 KPC) przez sądy I i II instancji.

Argumenty z uzasadnienia

- Z art. 2 ust. 1 i art. 3 ust. 1 Rozporządzenia Rady (WE) Nr 44/2001 wynika generalna zasada, według której osoba mająca miejsce zamieszkania (siedzibę) na terytorium Państwa Członkowskiego może być pozywana – z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w Rozporządzeniu – jedynie przed sądy tego Państwa Członkowskiego.

- Zasada jurysdykcyjna miejsca zamieszkania pozwanego znajduje zastosowanie wszędzie tam, gdzie brak jest podstaw do wyznaczenia jurysdykcji w oparciu o inny łącznik. Stanowi element prawa do sądu i ma charakter gwarancyjny.
- Każdy z przepisów sekcji 2–7 rozdziału II Rozporządzenia przewidujący wyjątki od zasady jurysdykcji sądów miejsca zamieszkania pozwanego powinien być interpretowany w sposób ścisły, zgodnie z zasadą *exceptiones non sunt extendendae*.
- Zgodnie z art. 22 ust. 2 Rozporządzenia niezależnie od miejsca zamieszkania jurysdykcję wyłączną mają w sprawach, których przedmiotem jest ważność, nieważność lub rozwiązanie spółki lub osoby prawnej albo ważność decyzji ich organów – sądy Państwa Członkowskiego, na którego terytorium spółka lub osoba prawna ma swoją siedzibę. W żadnej z tych kategorii nie mieści się powództwo o ustalenie zawieszenia wykonywania prawa głosu z akcji w spółce.
- W sprawie, w której przedmiotem jest ważność decyzji organu spółki wynikiem postępowania jest przesądzenie w sentencji wyroku właśnie ważności bądź nieważności uchwały (decyzji) organu spółki. Natomiast nawet potencjalne uwzględnienie żądania i ustalenie zawieszenia prawa głosu z akcji nie skutkuje jeszcze stwierdzeniem nieważności uchwały walnego zgromadzenia podjętej z udziałem akcjonariusza, którego prawa głosu uległy zawieszeniu. W tym celu konieczne byłoby spełnienie dodatkowych warunków określonych w art. 6 § 3 KSH oraz wytoczenie odrębnego powództwa przeciwko samej spółce.
- Fakt wykonania prawa głosu mimo jego zawieszenia nie powoduje nieważności uchwały walnego zgromadzenia z mocy samego prawa.
- Żądanie ustalenia zawieszenia wykonywania prawa głosu z akcji odnosi się do jednego z najistotniejszych uprawnień korporacyjnych akcjonariusza w postaci prawa głosu i jego przedmiotem jest to uprawnienie, nie zaś ważność uchwały spółki.
- Artykuł 5 ust. 1 lit. a Rozporządzenia – stanowiący, że osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium Państwa Członkowskiego, może być pozwana w innym Państwie Członkowskim jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia wynikające z umowy przed sąd miejsca, gdzie zobowiązanie zostało wykonane albo miało być wykonane – dotyczy wyłącznie umów o charakterze obligacyjnym, tj. kreujących zobowiązanie, z dającymi się zidentyfikować dłużnikiem i wierzycielem, terminem, sposobem i miejscem wykonania zobowiązania.
- Cech takich nie posiada umowa spółki handlowej oraz stosunek prawny z niej wynikający, bowiem nie można stwierdzić, jakoby spółka była dłużnikiem akcjonariusza, a akcjonariusz wierzycielem spółki, lub odwrotnie. Nie można także określić, jakie wierzytelności i jakie długi mają oni względem siebie.
- Stosunek członkostwa, z którego wynikają prawa akcjonariusza, stanowi następstwo objęcia bądź nabycia akcji spółki. W wyniku uzyskania członkostwa w spółce i posiadania akcji, akcjonariusz uzyskuje konkretne uprawnienia, takie jak prawo uczestnictwa w walnym zgromadzeniu i prawo głosu, a także inne prawa, jak np. prawo do dywidendy czy do informacji.
- Spółka jest organizacją, w relacji do której akcjonariuszom przysługują prawa „podobne do praw rzeczowych” – prawa o charakterze właścicielskim.
- Ze stosunku spółki i członkostwa w spółce nie wynika zobowiązanie podlegające wykonaniu, lecz zespół uprawnień majątkowych, których charakter zbliżony jest do prawa własności.
- Umowa (statut) spółki akcyjnej nie ma więc charakteru obligacyjnego, lecz zbliża się do umów prawnorzeczowych.
- Żądania pozwu nie sposób utożsamiać z żądaniem ustalenia istnienia lub nieistnienia zobowiązania, bowiem przedmiotem żądania pozwu nie jest świadczenie, gdyż ani pomiędzy współnikami, ani tym bardziej – pomiędzy współnikiem a spółką, nie istnieje więź zobowiązaniowa w klasycznej postaci.

4.

Odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o. a niezgłoszenie przez wierzyciela spółki z o.o. wniosku o ogłoszenie upadłości

Wyrok SN z 10.2.2011 r., IV CSK 335/10

1. Zarzut naruszenia art. 6 KC nie może być skutecznie uzasadniany naruszeniem zasady swobodnej oceny dowodów, a także uchybieniem przez stronę obowiązkowi dowodzenia, bezspornie spoczywającemu na niej z mocy prawa.

2. Członek zarządu spółki z o.o. może uwolnić się w części od odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 § 1 KSH poprzez wykazanie, że stopień zaspokojenia wierzyciela byłby identyczny także w sytuacji zgłoszenia we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości.

3. Wystarczającym środkiem dowodowym, za pomocą którego wierzyciel może wykazać bezskuteczność egzekucji z majątku spółki przysługującej mu wierzytelności jest postanowienie komornika o umorzeniu postępowania (art. 824 § 1 pkt 3 KPC). Dokument ten stwierdza bowiem, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych.

4. Artykuł 299 KSH w sposób samodzielny i wyczerpujący reguluje odpowiedzialność członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za jej zobowiązania, zarówno pod względem podmiotowym jak i przedmiotowym, stąd też, ze względu na brzmienie art. 2 KSH, nie jest możliwe odpowiednie stosowanie art. 362 KC.

Słowa kluczowe

- Bezskuteczność egzekucji z majątku spółki z o.o.
- Ciężar dowodu
- Członek zarządu
- Nadużycie prawa
- Niezłożenie w terminie przez członka zarządu spółki z o.o. wniosku o ogłoszenie upadłości
- Odpowiedzialność członka zarządu wobec wierzycieli spółki
- Ograniczona autonomia prawa spółek handlowych
- Potrącenie
- Przyczynienie się wierzyciela
- Spółka z o.o.
- Zasada jedności prawa cywilnego

Stan faktyczny

A udzielił spółce z o.o. dwóch kredytów. Egzekucja wobec spółki okazała się bezskuteczna. A domagał się więc na podstawie art. 299 § 1 KSH zaspokojenia przez B, jako członka zarządu spółki z o.o.

Argumenty z uzasadnienia

- Przepis art. 6 KC dotyczy jedynie negatywnych skutków związanych, w myśl przepisów prawa cywilnego, z nieudowodnieniem przez stronę faktów, z których wywodzi ona skutki prawne (aspekt materialnoprawny rozkładu ciężaru dowodu). Poza jego dyspozycją pozostaje natomiast aspekt procesowy, w tym m.in. kwestia, czy strona wywiązała się z obowiązku udowodnienia faktów, z których wywodzi określone skutki prawne.
- Przypisanie odpowiedzialności członkom zarządu spółki z o.o. za jej zobowiązania na podstawie art. 299 § 1 KSH uzależnione jest od wykazania przez wierzyciela tytułem egzekucyjnym istnienia przysługującej mu względem spółki niezaspokojonej wierzytelności oraz bezskuteczności jej egzekucji z całego majątku spółki.
- Wykazanie przez wierzyciela za pomocą wszelkich dostępnych środków dowodowych bezskuteczności egzekucji wierzytelności przysługującej mu względem spółki kreuje do-

nnieanie prawne wzruszalne, że poniósł on szkodę w wysokości niewyegzekwowanej od spółki należności.

- Członek zarządu spółki z o.o. może uwolnić się w części od odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 § 1 KSH przez wykazanie w jakim zakresie wierzyciel nie poniósł szkody, pomimo niezgłoszenia we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości.
- Ujęta w art. 299 § 2 KSH przesłanka egzoneracyjna braku poniesienia przez wierzyciela szkody pomimo niezłożenia w terminie przez członka zarządu spółki z o.o. wniosku o ogłoszenie upadłości lub wszczęcie postępowania układowego występuje w sytuacji, gdy pozwany członek zarządu wykaże, iż stopień zaspokojenia wierzyciela spółki przedstawiałby się w identyczny sposób, choćby zgłoszono wniosek w terminie.
- Przypisanie odpowiedzialności członkom zarządu spółki z o.o. za jej zobowiązania stanowi zatem negatywną konsekwencję nieterminowego złożenia przez członków zarządu spółki wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, którego następstwem jest obniżenie potencjału majątkowego spółki w zakresie uniemożliwiającym zaspokojenie przysługującej powodowi wobec spółki wierzytelności.
- Godzące w istotę, funkcję i cel odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. na podstawie art. 299 KSH są twierdzenia wskazujące na przyczynienie się wierzyciela spółki z o.o. do powstania szkody w następstwie niezgłoszenia przez niego stosownego wniosku o ogłoszenie upadłości.
- Choć możliwe jest powoływanie się na art. 5 KC w sprawach dotyczących odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. na podstawie art. 299 KSH, jednak uwzględniać należy wyjątkowy charakter art. 5 KC i dopiero istnienie szczególnych okoliczności może obalić wynikające z tego przepisu domniemanie i pozwolić na zakwalifikowanie określonego zachowania, jako nadużycia prawa, niezaspokojącego na ochronę z punktu widzenia zasad współżycia społecznego.
- Na członku zarządu spółki z o.o. (a nie na jej wierzycielu) spoczywał prawny obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w sytuacji powstania stanu niewypłacalności spółki i dlatego zarzut naruszenia art. 5 KC nie zasługuje na uwzględnienie.
- Członek zarządu, przeciwko któremu wierzyciel spółki występuje z roszczeniem przewidzianym w art. 299 § 1 KSH, nie może bronić się zarzutem przedawnienia roszczenia objętego tytułem wykonawczym wystawionym przeciwko spółce.

5.

Naruszenie zasad właściwej reprezentacji osoby prawnej a art. 103 KC

Wyrok SN z 22.1.2014 r., III CSK 33/13

Możliwe jest *de lege lata* przyjęcie konstrukcji tzw. fałszywego organu osoby prawnej i zastosowanie *per analogiam* przepisu art. 103 KC zarówno w sytuacji, w której czynności prawnej dokonuje „prawidłowo ukształtowany organ osoby prawnej”, a dla wywołania skutków tej czynności brakuje wystąpienia jedynie dalszych jeszcze zdarzeń prawnych (np. odpowiedniego potwierdzenia lub zgody innych organów statutowych danej osoby prawnej – por. art. 17 KSH), jak i wówczas, gdy pojawia się od początku brak właściwej reprezentacji osoby prawnej.

Słowa kluczowe

- Brak zarządu
- Fałszywy organ osoby prawnej
- Skuteczność czynności prawnej
- Spółka z o.o.
- Zasada jedności prawa cywilnego

Stan faktyczny

W 2004 r. powód – A spółka z o.o. zawarła z B spółką z o.o. umowę o dostawę betonu, która została wykonana, ale B nie zapłacił należności. W dniu 14.2.2008 r. doszło do zawarcia umowy pomiędzy A i C, w której C zobowiązywał się do spłacenia w ratach należności obejmującej cenę dostarczonego betonu. Problem polegał m.in. na tym, że w tej umowie spółka A reprezentowana była przez D działającego wyraźnie w imieniu i interesie A, który nie był jednak wówczas członkiem jej zarządu (zarząd w ogóle nie był ustanowiony), w związku z czym pojawiło się pytanie, czy działanie D mogło spowodować bezpośrednie skutki prawne dla A w postaci nabycia roszczenia o zapłatę wobec C.

Argumenty z uzasadnienia

- Konsekwencją skutecznego kumulatywnego przystąpienia do długu jest m.in. powstanie solidarnej odpowiedzialności dotychczasowego i nowego dłużnika (art. 366 § 1 KC i art. 369 KC).
- Umowa przystąpienia do długu może dojść do skutku także w wyniku porozumienia zawartego między przystępującym (nowym dłużnikiem) i wierzycielem. Dla wywołania skutków prawnych takiej umowy nie jest niezbędna zgoda (aprobata) dłużnika uczestniczącego w dotychczasowym zobowiązaniu. Porozumienie o przystąpieniu do długu może być też zawarte w innej umowie o rozwiniętej treści. Może być też powiązane jednocześnie z uznaniem długu, co przy założeniu konstrukcji tożsamości długu może też prowadzić do powstania odpowiednich skutków prawnych w relacji wierzyciela z nowym dłużnikiem.
- W literaturze i orzecznictwie SN, sporne jest, czy możliwe jest *de lege lata* zastosowanie konstrukcji tzw. fałszywego organu osoby prawnej i *per analogiam* przepisu art. 103 KC dotyczącego instytucji tzw. fałszywego pełnomocnika (*falsus procurator*).
- Należy opowiedzieć się za stanowiskiem dopuszczającym wspomnianą analogię nie tylko w sytuacji, w której czynności prawnej dokonuje „prawidłowo ukształtowany organ osoby prawnej”, a dla wywołania skutków tej czynności brakuje wystąpienia jedynie dalszych jeszcze zdarzeń prawnych (np. odpowiedniego potwierdzenia lub zgody innych organów statutowych danej osoby prawnej, por. art. 17 KSH), ale także wówczas, gdy pojawia się od początku brak właściwej reprezentacji osoby prawnej (np. z racji naruszenia zasady reprezentacji łącznej).
- Fakt, że w czasie zawierania umowy przystąpienia do długu A spółka z o.o. w ogóle nie miała organów mogących ją reprezentować w obrocie prawnym, nie stoi na przeszkodzie skorzystania z analogii z art. 103 § 1 i 2 KC.

Dział II. Spółki osobowe

6.

Spółka jawna jako właściciel samochodu

Wyrok NSA w Warszawie z 13.9.2001 r., II SA 1722/00

Spółka ma prawo figurować w rejestrze pojazdów jako właściciel. To samo dotyczy też dowodu rejestracyjnego, który organ rejestracyjny zobligowany jest wystawić na spółkę.

Słowa kluczowe

- Dowód rejestracyjny pojazdu
- Podmiotowość prawna
- Spółka jawna

Stan faktyczny

Burmistrz zarejestrował samochody ciężarowe, a dowody rejestracyjne wydał na nazwisko A, czyniąc też adnotację, iż pojazdy są przedmiotem współwłasności: B, C i D. Spółka jawna, jak i poszczególni jej wspólnicy, sprzeciwili się powyższym decyzjom, w odwołaniu wnosząc o zmianę decyzji i dokonanie przedmiotowych rejestracji pojazdów na rzecz spółki.

Argumenty z uzasadnienia

- Według art. 8 § 1 KSH osobowa spółka handlowa może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana.
- Artykuł 8 § 1 KSH przesądza, przez użycie słów „we własnym imieniu”, że w obrocie prawnym i gospodarczym, wobec osób trzecich, podmiotem działającym, częstokroć kontrahentem, jest sama spółka, a nie jej wspólnicy.
- Spółka jawna, nie będąc osobą prawną, nie posiada zdolności prawnej. Mimo to, z art. 8 KSH czerpie uprawnienia właścicielskie. Może m.in. bowiem „nabywać prawa” – a więc i prawo własności – pod własną firmą.
- Skoro spółka jawna nabyła własność przedmiotowych pojazdów, to tym samym korzysta ze statusu właściciela tych pojazdów i posiada wynikające z tego faktu uprawnienia właściciela obejmujące prawo wystąpienia z wnioskiem o ich rejestrację i bycia stroną w takim postępowaniu (zob. art. 73 ust. 1 ustawy z 20.6.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym, tekst jedn. Dz.U. z 2012 r. poz. 1137 ze zm.).

7.

Odrębność prawna spółki jawnej od jej wspólników

Postanowienie SN z 21.7.2006 r., III CSK 164/06

Fakt, że wspólnicy spółki jawnej oraz sama spółka są odrębnymi osobami, powoduje konieczność uznania, że skarga kasacyjna wniesiona została przez osoby nieuprawnione (wspólników, a nie spółkę jawną) i z tej przyczyny należy uznać tę skargę za niedopuszczalną.

Słowa kluczowe

- Podmiotowość prawna
- Przekształcenie spółki cywilnej w spółkę jawną
- Spółka jawna
- Zdolność sądowa i procesowa

Stan faktyczny

A wniosł przeciwko B i C – wspólnikom spółki cywilnej powództwo o zaniechanie czynów naruszających prawa do znaków towarowych. W toku postępowania przed sądem I instancji B i C wyjaśnili, że jeszcze przed wniesieniem powództwa, dokonano przekształcenia spółki cywilnej w spółkę jawną w trybie określonym w art. 26 § 4 KSH i złożyli odpis z rejestru przedsiębiorców. Wobec powyższego A wnosił o „oznaczenie pozwanych zgodnie z aktualnym wpisem do KRS”. W aktach sprawy nie było

postanowienia o wezwaniu do udziału w sprawie w charakterze pozwanego spółki jawnej. Zarówno wyrok sądu I instancji, jak i wyrok sądu apelacyjnego zapadły przeciwko spółce jawnej. Skargę kasacyjną wnieśli w imieniu własnym wspólnicy spółki jawnej, zarzucając m.in. nieważność postępowania i podnosząc, że wyrok wydany został przeciwko nieuczestniczącej w procesie spółce jawnej.

Argumenty z uzasadnienia

- Spółka jawna jest spółką osobową, a takiej spółce przysługuje, z mocy art. 8 § 1 KSH, zdolność procesowa, co oznacza, że spółka taka może pozywać i być pozywana, a w postępowaniu sądowym reprezentują ją wspólnicy posiadający status przedstawicieli ustawowych.
- Zgodnie z art. 96 KC przedstawiciel ustawy działa w imieniu reprezentowanego, a nie w imieniu własnym.
- Przyznanie spółce osobowej zdolności sądowej i procesowej ma taki skutek, że wyrok wydany przeciw takiej spółce nie korzysta, co do zasady, z powagi rzeczy osądzonej przeciwko wspólnikom oraz że wyrok zapadły przeciw wspólnikowi nie ma powagi rzeczy osądzonej przeciwko spółce.
- Spółka jawna, będąca tzw. ułomną osobą prawną, wyposażoną w zdolność prawną, zdolność procesową i sądową, jest osobą odrębną od wspólników.
- W świetle art. 8 KSH utracił aktualność pogląd, zgodnie z którym proces przeciwko spółce jest jednocześnie procesem przeciwko jej wspólnikom.
- Spółka jawna, która nie brała udziału w procesie, a przeciwko której zapadł wyrok, nie jest pozbawiona możliwości wzruszenia tego wyroku przy pomocy stosownych środków prawnych.

8.

Brak prawa wyboru tytułu ubezpieczenia społecznego przez wspólnika osobowej spółki handlowej będącego rolnikiem

Uchwała SN (7) z 22.2.2006 r., I UZP 4/05

Rolnik prowadzący gospodarstwo rolne oraz pozarolniczą działalność jako wspólnik spółki jawnej nie korzysta po dniu 1.1.2003 r. z prawa wyboru rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego dokonanego na podstawie art. 5a UbSpołRolU oraz art. 2 ustawy z 12.9.1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. Nr 124, poz. 585) i od tej daty podlega ubezpieczeniu społecznemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność (art. 6 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 8 ust. 6 pkt 4 SysUbSpołU).

Słowa kluczowe

- Spółka a wspólnik
- Spółka jawna
- System ubezpieczeń społecznych
- Ubezpieczenie społeczne rolników

Zagadnienie prawne

Czy zmiana art. 8 ust. 6 SysUbSpołU dokonana 1.1.2003 r. ustawą z 18.12.2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 241, poz. 2074) pozbawia skuteczności uprzednio złożone oświadczenie rolnika na podstawie art. 2 ustawy z 12.9.1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników o podleganiu ubezpieczeniu rolniczemu, z wyłączeniem ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej jako wspólnik spółki jawnej?

Argumenty z uzasadnienia

- Określenie rolnika podlegającego rolniczemu tytułowi ubezpieczenia społecznego zależy od spełnienia przesłanek określonych w przepisach ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.
- *Ustawa z 18.12.1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (tekst jedn. Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.)* ustanawiała zasadę prymatu podlegania innemu niż rolniczy tytuł ubezpieczenia społecznego lub zaopatrzenia emerytalnego przez rolnika równocześnie prowadzącego gospodarstwo rolne lub ustawowo określony dział specjalny.
- Zasada pierwszeństwa podlegania przez rolnika innemu niż rolniczy tytuł ubezpieczenia społecznego doznała wyłomu przez dodanie ustawą z 12.9.1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. Nr 124, poz. 585 ze zm., powoływana dalej jako ustawa zmieniająca) do ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, z dniem 1.1.1997 r., art. 5a stanowiącego, że rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu (rolniczemu) w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok, podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, podlega nadal temu ubezpieczeniu (rolniczemu). Może on podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu wówczas, gdy złoży ZUS lub KRUS oświadczenie, że chce podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, o ile spełnia w tym zakresie warunki określone w odrębnych przepisach.
- Rolnik lub domownik, który w dniu 1.1.1997 r. podlegał innemu ubezpieczeniu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, a spełniał inne warunki podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie, mógł złożyć ZUS lub KRUS oświadczenie, że chce podlegać temu ubezpieczeniu z wyłączeniem innego ubezpieczenia społecznego.
- Te reguły sprawiały, że rolnicy równocześnie spełniający warunki podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz pozarolniczej działalności gospodarczej wybierali rolniczy tytuł ubezpieczenia społecznego przede wszystkim z uwagi na obciążenie zdecydowanie niższą kwartalną składką na rolnicze ubezpieczenie społeczne w porównaniu do wysokości miesięcznej składki na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą.
- Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych zawierała regulacje stanowiące, że obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu oraz wypadkowemu podlegają osoby prowadzące pozarolniczą działalność, przez które – stosownie do pierwotnego brzmienia art. 8 ust. 6 ustawy systemowej – rozumiano osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych (pkt 1), twórców i artystów (pkt 2) oraz osoby wykonujące wolny zawód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych (pkt 3).
- Pierwotnie niezmienione pozostało prawo wyboru przez rolników, prowadzących równocześnie działalność gospodarczą, rolniczego tytułu ubezpieczenia według art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym, które wszakże odnosiło się wyłącznie do rolników podejmujących pozarolniczą działalność gospodarczą, a nie każdą działalność pozarolniczą podlegającą powszechnemu obowiązkowi ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 6 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.
- Z art. 5 ust. 1 SysUBSpołU wynika pierwszeństwo podlegania powszechnemu obowiązkowi ubezpieczeń społecznych na podstawie przepisów tej ustawy, a ubezpieczeniu społecznemu

rolników tylko wtedy, gdy nie podlegają powszechnemu systemowi ubezpieczeń społecznych w następstwie zastosowania art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

- W okresie od 1.1.1999 r. do 31.12.2002 r. wspólnicy spółki jawnej podlegali obowiązkowi ubezpieczenia społecznego jako osoby prowadzące działalność gospodarczą, gdyż nie ma usprawiedliwionych argumentów, aby przyjąć, że ustawodawca od 1.1.1999 r. zrezygnował z ukształtowanego zakresu podmiotowego obowiązkowego ubezpieczenia z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.
- Status prawny spółki jawnej i jej wspólników na gruncie KSH nie uległ zasadniczym zmianom w porównaniu z ich sytuacją wyznaczoną poprzednio przez przepisy *KH*. Jakkolwiek podmiotem gospodarczym była i jest spółka jawna, to w sferze i dla celów ubezpieczeń społecznych jej wspólnicy powinni być traktowani jako osoby prowadzące działalność gospodarczą i z tego tytułu objęci ubezpieczeniem społecznym.
- Uznanie wspólników spółki jawnej za osoby prowadzące działalność gospodarczą dawało rolnikowi prawo wyboru rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego do dnia 1.1.2003 r. (art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników).
- Dodanie pkt 4 do art. 8 ust. 6 SysUbSpołU miało skutek merytoryczny, ponieważ do dnia tej nowelizacji ustawy systemowej wspólnicy spółki jawnej byli traktowani jako osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą (art. 8 ust. 6 pkt 1 sprzed nowelizacji) także przez organy ubezpieczeń społecznych (rentowe). Natomiast wskutek tej nowelizacji – po dniu 1.1.2003 r. – wspólnicy spółek jawnych zostali wskazani jako osoby prowadzące jedynie działalność pozarolniczą (art. 8 ust. 6 pkt 4), która nie mogła być dalej uznawana za pozarolniczą działalność gospodarczą w rozumieniu art. 8 ust. 6 pkt 1 SysUbSpołU w zw. z art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.
- Racje ustawowego pozbawienia – na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych – wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej statusu ubezpieczonego jego działalności w spółkach handlowych cechy pozarolniczej działalności gospodarczej wynikały z dążenia ustawodawcy do „uszczelnienia” systemu rolniczego ubezpieczenia społecznego, w tym ograniczania prawa wyboru rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego (art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników).
- Wprowadzając w dniu 1.1.1997 r. prawo wyboru rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego dla rolników prowadzących równocześnie działalność gospodarczą – ustawodawca zakładał, że mogą i będą z niego korzystać rolnicy posiadający i prowadzący gospodarstwo rolne, którzy przy okazji zajmowania się podstawową działalnością rolniczą prowadzą w ograniczonym zakresie pozarolniczą działalność gospodarczą. Tymczasem wprowadzone prawo wyboru rolniczego tytułu ubezpieczenia stało się przedmiotem rozmaitych nadużyć przede wszystkim przez osoby zajmujące się prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej i z tego tytułu objęte obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym, które nabywały gospodarstwa rolne wyłącznie z zamiarem i w celu skorzystania z prawa wyboru rolniczego ubezpieczenia społecznego obciążonego radykalnie niższą składką na to ubezpieczenie w porównaniu ze składką na ubezpieczenie osób prowadzących działalność gospodarczą. Taka praktyka spowodowała stopniowe zastrzanie ustawowych kryteriów możliwości skorzystania z prawa wyboru „tańszego” rolniczego ubezpieczenia społecznego, począwszy od wyżej analizowanego dodania pkt 4 do art. 8 ust. 6 SysUbSpołU, który wykluczał możliwość dalszego korzystania z prawa wyboru rolniczego tytułu ubezpieczenia przez rolników będących równocześnie wspólnikami, m.in. spółek jawnych.